

Vážený pán
Prof. RNDr. László Miklós, DrSc.
minister
Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky
Námestie Ľ. Štúra 1
811 02 Bratislava 1

Martin-Priekopa, 27. 5. 2005

Vážený pán minister,

ďakujem Vám za dôveru, vyjadrenú listom zo 17. mája 2005 č. 589/2005 – min. k problému veľkosti a polohy plôch poškodených veternou smršťou v Tatranskom národnom parku, ktoré je možné ponechať bez zásahu so zreteľom na riziko rozšírenia podkôrneho hmyzu. Z konfliktných plôch na mapke „Kalamita v A zóne na území TANAP“ v prílohe Vášho listu mám potrebné informácie iba z dna Tichej, Krížnej a Kôprovej doliny, preto moje odpovede na otázky vo Vašom liste platia hlavne pre toto územie.

1. Aké veľké je relatívne riziko premnoženia podkôrneho hmyzu na plochách navrhnutých na ponechanie bez zásahu?

Ak z tohto hľadiska porovnáme konfliktné územie v Tichej, Krížnej a Kôprovej doline s ostatnými smršťou poškodenými územiami v TANAP-e, relatívna významnosť rizika premnoženia podkôrneho hmyzu je tu najnižšia. V tomto názore, pokiaľ mi je známe, existuje dobrá zhoda medzi špecialistami „naprieč spektrom“ (napr. Ing. R. Jakuš, PhD, Ing. M. Zúbrik, PhD, výraznejšie nenamietal ani prof. Ing. J. Novotný, CSc.), ktorá sa zakladá na poznatkoch ako:

- dlhodobá veľmi malá hustota a veľká disperzia tunajších populácií podkôrníkov
- značná vzdialenosť zdrojových stanovišť (sources) pre prípadnú silnejšiu kolonizáciu tunajších „prepadových“ porastov (sinks) podkôrníkmi
- len mierny nástup ich tohtoročného jarného rojenia
- nepriaznivé stanovištné podmienky pre ich prípadnú gradáciu: veľký podiel mladších porastov obklopujúcich poškodené plochy, ich poloha na chladných a zväčša zatienených dnách dolín, relatívne nevelký rozsah poškodených plôch, zvlášť v porovnaní s veľkým rozsahom nerozdobeného lesného vnútra (forest interior) v širšom okolí.

Z týchto poznatkov podľa môjho názoru vyplýva, že miera rizika je akceptovateľná pre ponechanie smršťou poškodených častí tunajších lesov bez zásahu, a to tým skôr, že požiadavka bezzásahovosti je v definícii A zóny kľúčová a má zmysel trvať na nej aj z iných ako triviálnych dôvodov „priaznivosti stavu“. Doteraz sa tu totiž (najmä zo strany lesníkov) hodnotil stav porastov úzko lokálne (v hraniciach najnižších jednotiek priestorového rozdelenia lesa), štrukturalisticky a staticky. Okrem toho, že má sledovať aj evolučný a funkčno-procesný prístup, nemá prírodoochranné hodnotenie priaznivého stavu len jednu úroveň (porasty v škále desiatok m), ale aj vyššiu úroveň chorickú (ekosystémy v škále km) a regionickú v škále desiatok km. Tichú, Krížnu a Kôprovú dolinu je potrebné vidieť hlavne z týchto vyšších úrovní. Teda uvažovať ani nie tak jednotlivé nepôvodné porasty, ale najmä unikátny celok 2 veľkých a relatívne najmenej narušených tatranských dolín s najväčším rozsahom lesného vnútra, s optimálnymi predpokladmi pre pôsobenie prírodného výberu, s významnými ekologickými koridormi Tichého a Kôprového potoka (pre ich funkčnosť je

kritická najmä prísna ochrana ich „križovatky“ – sútoku oboch potokov a zázemia) a trvalými stanovištnými podmienkami pre „dáždnikové“ druhy najnáročnejšie na priestor a najcitlivejšie na fragmentáciu lesa a vyrušovanie.

2. Aké dopady na lesné ekosystémy v okolí kalamitou rozvrátených porastov ponechaných na samovývoj sa dajú očakávať v prípade rozšírenia podkôrneho hmyzu pri alternatívnych prístupoch:

- ponechanie všetkých kalamitou poškodených stromov na mieste (bezzásahový režim)
- asanovanie a spracovanie kalamitou poškodených stromov (definujte rozsah spracovania – celoplošne, neceloplošne, podmienky, ktoré je potrebné dodržať pri spracovaní a prijateľnú technológiu spracovania kalamity)?

Pri dodržaní bezzásahového režimu očakávam v nadväznosti na už uvedené poznatky a v závislosti od vývoja poveternosti:

- skôr slabú až miernu aktivizáciu podkôrníkov na polome a v ekotone polom/les (tam však len v malej časti so staršími porastami) a tomu zodpovedajúce vplyvy na stav okolitých lesných ekosystémov, ktoré podporia sprírodnenie procesov ich obnovy
- skôr krátkodobé epizódy aktivizácie podkôrníkov, rýchlo doznievajúce najmä v prevládajúcich mladších porastoch.

Na väčšie rozšírenie a na dlhodobejšiu (viacročnú) gradáciu podkôrníkov v Tichej, Krížnej a Kôprovej doline vidím len malé predpoklady.

Pri asanovaní a spracovaní poškodených stromov, či už úplnom alebo čiastočnom, budú dopady rozšírenia podkôrníkov na lesné ekosystémy v okolí oproti bezzásahovému režimu zrejme menšie (no pochybujem, či štatisticky významne), avšak za cenu, že sa znova na niekoľko desaťročí vzdáme možnosti naozaj účinnými a evolučne konformnými spôsobmi renaturovať ekosystémy Tichej, Krížnej a Kôprovej doliny a že oddialíme prechod na trajektóriu evolučne stabilných lesov v A zóne.

3. Aké je Vaše stanovisko k alternatíve odkôrnienia kalamitou poškodených stromov a ich ponechania na mieste v kombinácii s protipožiarnymi opatreniami?

Táto alternatíva by síce menej silno, ale predsa len narušila priebeh prirodzených procesov obnovy lesných ekosystémov, najmä:

- rýchlosť a cesty rozkladu odumretej dendromasy i niektoré jej ekologické vlastnosti
- možnosti a spôsoby kolonizácie niektorými mikroorganizmami, hubami i vyššími rastlinami
- využívanie stanovišť niektorými druhmi živočíchov citlivými na vyrušovanie.

Preto si dovoľujem odporúčať, aby minimálne v Tichej, Krížnej a Kôprovej doline Ministerstvo životného prostredia SR nesúhlasilo ani s alternatívou asanovania a spracovania poškodených stromov, ani s alternatívou ich odkôrnienia a ponechania na mieste. Iné alternatívy voči bezzásahovému režimu v A zóne národného parku nepoznám.

S úctou

Ján Topercer ml.